

KAMPEN OM LATINAMERIKA

Av redaktören fil. lic. JEAN BRACONIER, Malmö

THEODORE ROOSEVELT profeterade en gång, att Sydamerika skulle bli det »tjugonde århundradets framtidsland». Det är väl tveklöst om den latinamerikanska kontinenten har mycket större utsikter härtill än Afrika, vars rikedomar kanske äro än mer betydande. Man rör sig här med så många obekanta faktorer, eftersom ingen vet i vad mån framtida uppfinningar komma att betyda en värdeökning eller värdeminskning för olika råvaror. Huruvida en storindustriell expansion av stora mått är möjlig i Sydamerika är dock ganska ovisst. Koltillgångarna äro obetydliga och om det också finns gott om järn, ligga malmfälten illa till. De enorma avstånden och den glesa bebyggelsen ha försvårat uppkomsten av en industri, allrahelst som vattenkraften är ganska litet utbyggd. I stor utsträckning lever Latinamerika kvar på kolonialväldets nivå: importerar nödvändiga industrivaror som betalas med export av råvaror.

Sydamerika är ett väldigt område, nära $3\frac{1}{2}$ gånger större än Europa väster om Sovjetunionen. För något år sedan producerade det $\frac{4}{5}$ av världens kaffe, $\frac{1}{5}$ av dess koppar, $\frac{1}{5}$ av majs, 12 procent av oljan. Det är som råvaruleverantör, som denna del av den amerikanska kontinenten har sin utomordentliga betydelse, icke minst när det gäller vissa metaller och viktiga förnödenheter för krigsindustrien. Här kan erinras om att Chile är nummer två i fråga om världens kopparproduktion, att Bolivia intar samma ställning beträffande tennet och är nummer sex i fråga om volfram och har antimon, att Peru med Sydvästafrika konkurrerar om att vara världens största vanadinproducent och har gott om bly och silver, att Brasilien har stora tillgångar på bauxit och manganjärnmalm liksom av krom, att Mexiko har rikligt med kvicksilver liksom zink. Colombia har — för att fortsätta uppräkningsen — platina, och Argentina täckte före världskriget 80 % av världens importbehov av linfrö och har måhända även betydande radiumförekomster samt stor produktion av jordnötter. Vidare kan påpekas, att de sydamerikanska staternas andel i världens bomullsproduktion enligt senaste statistik utgjorde 10 % samt att Argentina och Uruguay tillhöra världens största ullproducenter, om också den argentinska ullproduktionen gått tillbaka en del under senaste decennier.

Dessa siffror säga något om Latinamerikas utomordentliga bety-

delse som råvaruproducent. Hade icke U. S. A. och Storbritannien denna världsdel att tillgå vid upprustningen skulle de komma i en mycket besvärlig situation. Ty hur imponerande U. S. A:s mineraltillgångar än kunna synas, uppvisar dock världens mäktigaste råvaruland betänkliga luckor i sin försörjning i fråga om mineralier. Det är då naturligt att amerikanskt kapital är investerat i koppargruvorna i Chile, Mexiko och Peru, i mangangruvorna i Brasilien, i vanadinföretagen i Peru, i tenn- och volframbolagen i Bolivia, i blygruvorna i Argentina och Peru etc.

Sydamerika har under århundraden varit ett tacksamt fält för främmande makters exploatering. Sedan den vita rasen upptäckte Sydamerika för något mer än fyra århundraden sedan ha européerna aldrig upphört att intressera sig för denna rika kontinent.

I kampen om den sydamerikanska marknaden ha huvudmakterna under senaste decennierna varit England, vars kapital och teknik har varit en obestriddt mäktig drivkraft, samt Tyskland och Förenta Staterna. Också Italien och Japan ha givetvis uppträtt på det handelspolitiska fältet men ha icke på långt när haft samma inflytande. För La Platalandens ekonomiska utveckling har engelskt kapital spelat större roll än någon annan stats — det var engelska pengar, som gjorde Argentinas och Uruguays järnvägar till de bästa i Sydamerika. För några år sedan var av det främmande kapitalet i Argentina över hälften engelskt, medan U. S. A:s andel var blott 15%. Men också i andra sydamerikanska länder såsom Uruguay, Peru och Paraguay äro engelsmännen starka intressenter i järnvägar, gruvor och andra företag. Här dominerar väl allttjämt det engelska kapitalet, medan i Venezuela, Ecuador, Chile och Colombia de amerikanska finansintressena äro betydligt starkare. Det förra världskriget betydde en väldig frammarsch på den sydamerikanska marknaden för U. S. A. Ju mer Förenta Staternas näringsliv industrialiserades, desto nödvändigare blev det för Förenta Staterna att skaffa sig nya marknader. Tysklands utestängning från världshaven gav U. S. A. trumf på hand mot Tyskland, och ej heller England kunde hålla ställningen. Så gott som överallt i de nämnda länderna erövrade U. S. A. första platsen.

Redan före det förra världskriget hade det talats om den tyska faran i Sydamerika. Alltifrån 1890-talet till 1914 hade den tyska handeln gjort stora framsteg samtidigt som en relativt betydande tysk invandring kom till stånd. Enligt beräkningar fanns det år 1914 ungefär 600,000 tyskar i Argentina, Brasilien och Chile. Konkurrensen mellan Tyskland och England hindrade icke dessa makter att samarbeta på ett märkligt sätt. År 1902 tvingades Venezuela att erkänna sina finansiella förpliktelser därigenom att Tyskland och England gemensamt tillgrepo blockadvapnet mot Venezuela och lade beslag på åtskilliga fartyg. Med dylika metoder tvungos på den tiden sydamerikanerna att betala. Under världskriget gick det tyska kapitalet förlorat i Latinamerika. Det bör emellertid framhållas att en rad sydamerikanska stater såsom Chile och Argentina varken förklara Tyskland krig eller avbröto de diplomatiska förbindelserna.

Efter världskriget gjorde tyskarna emellertid snart väldiga ansträngningar för att taga in det förlorade. De skötte sin kommersiella offensiv med en skicklighet, som snart icke kunde undgå att ge resultat. Även England arbetade sig åter fram men det gick snabbare för Tyskland. I Argentina intogo visserligen engelsmännen snart åter första platsen, men år 1936 hämtade Brasilien och Chile en större del av sin import från Tyskland än från något annat land. Här hade Tysklands andel på några få år fördubblats, men även i Uruguay och Mexiko, för att icke tala om Guatemala, inhöstade Tyskland stora framgångar. Samtidigt gick vissa sydamerikanska republikers export ända upp till 22 % till Tyskland. Som det har påpekats i *Foreign Affairs* förorsakade de tyska triumferna ett visst bakslag för det brittiska rikets handel. Tyskarna köpte genom speciella valutametoder stora mängder råvaror och livsmedel till priser, som genomgående lågo över dem som andra köpare ville betala. De betalade med s. k. Askimark, som mottogs av de sydamerikanska exportörerna och som användes som likvid för tyska maskiner och andra industriprodukter. Kursen på Askimark sattes så, att devalveringen innebar en stor prissänkning på tyska varor. Tyska företag förvärvade koncessioner på koppargruvor i Brasilien, nickelgruvor i Goyaz och oljefält i Argentina. Krupp byggde stålverk i Chile, och en mängd textilfabriker och bryggerier blevo tyska. I. G. Farben konkurrerade med Dupont Nemours, Siemens och A. E. G. med Standard Electrics om elektricitetsmonopol och tyska kopparkoncerner sökte utmanövrera de nordamerikanska. Det var uppenbart att denna tyska offensiv med tiden utomordentligt kännbart kunde skada brittiska och amerikanska intressen. Härtill kom fruktan i London och Washington, att handelsoffensiven kunde vara ett led i en omfattande politisk plan.

Redan vid mitten av 1920-talet märkte man spår av nationalsocialistisk propaganda i Sydamerika, en propaganda som intensifierades då Hitler 1933 kom till makten. Tyska ambassaden i Buenos Aires fick t. ex. en attaché, som officiellt representerade propagandaministeriet i Berlin. Officiella tyska och italienska nyhetsbyråer distribuerade gratis till tidningarna nyheter, kåserier, noveller och fotografier. Sydamerikanska tidningar ha även medgivit att de mot betalning efter annonstaxa publicerat nyheter distribuerade från de tyska legationerna. Antisemitiska och totalitära statsidéer bredde också ut sig i Latinamerika. Studenterna ha erbjudits gratisresor till Tyskland, och universiteten ha fått tyska professorer, vilkas löner betalades av tyska riket. De tyska universiteten ha frikostigt utdelat hedersdoktorat, och politiker, vilka i New York och Washington nästan helt ignorerades — som Mexikos president Calles — ha i Berlin mottagits med pomp och ståt och med militära parader. Tyskarna ha till Sydamerika skickat dugliga affärsmän och goda propagandister. Utbildade för propagandaverksamhet i ett institut grundat av Alfred Rosenberg, ha de utmärkt behärskat spanska och portugisiska samt satt sig in i spansk kultur, rätt och sedvanor. Föreningar med så pass opolitiska beteckningar som Volksdeutsche Turn

Verein, tyska skolföreningen i Buenos Aires, germanska föreningen för kultur och undervisning ha skapats överallt i Sydamerika men i regel blivit propagandainstitutioner. När arbetarna i Buenos Aires anordnade motdemonstrationer för ett par år sedan mot att uniformerade nazister fått marschera upp i militära formationer i Luna Park, varvid tyska ambassadens handelsattaché deltog i full uniform, så förvandlade sig de politiska nationalsocialistiska organisationerna till kulturella eller humanitära föreningar — men med samma personer i spetsen som tidigare. Tidningar ha köpts för tyskt kapital och personer i framträdande ställning ha fått höga gager för att för syns skull fungera som chefer i de många av tyskarna nybildade handelsföretagen. Tysk radio har fyllt etern sexton timmar dagligen i Latinamerika. De radioprogram, som publicerats t. ex. i Guatemalas tidningar, upptogo före kriget till 90 % tyska utsändningar. Där användes med förkärlek latinamerikanska aktörer och författare.

Kommer härtill, att de största flyglinjerna i Sydamerika upprätt-höllös av dotterbolag till Luft-Hansa, sådana som Sindicato Condor i Brasilien, Scadta i Colombia, Lloyd aero Boliviano, att Argentina genom de snabba Junkers kom två à tre dagar och Rio de Janeiro fyra dagar närmare Berlin än New York, att de tyska ångbåtslinjerna voro i färd med att konkurrera ut åtskilliga av de engelska och amerikanska, att de bästa privatskolorna i Sydamerika voro tyska — så kunde tyskarna med förklarlig stolthet säga: här ser Ni tysk effektivitet och organisationsförmåga.

Denna propaganda kunde inte lämna London eller Washington oberörda, särskilt som mycket tydde på att hemliga tyska agenter efter tremaktpaktens ingående samarbetade med de italienska och japanska i Latinamerika. Tyskland fick sälja stora mängder krigsmateriel och ammunition till Argentina, Brasilien, Dominikanska republiken, Nicaragua, Guatemala, Ecuador med flera länder, något som öppnade vägen för militära experter att få inflytande här. Tyskarna organiserade Chiles armé, Argentina, Brasilien och Ecuador hade många tyska instruktörer och en tysk general ledde de bolivianska styrkorna i Chacokriget. Utan tvivel hyste också ett betydande antal sydamerikanska officerare stora sympatier för Tyskland.

Det nuvarande stormaktskriget har för de tjugu latinamerikanska republikernas handel medfört stora svårigheter. Stora marknader avspärrades genom atlantkriget. Det beräknas att Argentina förlorat 42 % av sin export, Uruguay 36 % etc., fastän handeln med U. S. A. tack vare dess upprustning starkt ökats. Tonnagesvårigheter och engelska importrestriktioner framför allt i fråga om jordbruksprodukter ha verkat restriktivt på handeln med Storbritannien. Helt ha väl icke axelmakterna avskurits från en viss sydamerikansk export, och Japan, som 1940 köpte huvudparten av Brasiliens bomullsexport, har antagligen reexporterat åtskilligt av vad det köpt från Latinamerika till Tyskland. Avspärrningen från axeln Berlin—Rom är dock ganska effektiv. Argentinas lagerhus ligga fulla med spannmål, kött och hudar, och liksom under förra världskriget

måste majsen nu användas till eldning i lokomotiv och ångpannor, eftersom den ej kan lagras lika lätt som annan spannmål. Handels-tonnagets ringhet bidrar till att pressa upp fraktkostnaderna. För att öka varuutbytet måste de latinamerikanska staterna ty sig till U. S. A. U. S. A:s varuutbyte med Latinamerika, som normalt visat ett betydande exportöverskott, väntas nu övergå till ett importöverskott, som i år beräknas till över 200 miljoner dollars.

Det bör emellertid understrykas, att omläggningen av världshandeln under kriget även lett till en utbyggnad av den inhemska industrien. Det pågår en betydande industriell expansion i Sydamerika, varom bl. a. den starkt ökade textiltillverkningen i Brasilien vittnar. Här spåras samma autarkiska tendenser som i europeiska länder. Men för att bygga nya industrier kräves kapital och U. S. A. står gärna till tjänst med lån men mot vissa villkor. Så växer Latinamerikas ekonomiska beroende av Förenta Staterna.

* * *

Politiskt synas däremot Wallstreetintressena nu öva betydligt mindre inflytande i Latinamerika än t. ex. på Hardings tid. Ekonomi och politik äro visserligen ofta intimt förbundna, men det är icke säkert, att de ha rätt som göra gällande, att de sydamerikanska staterna påverkats så av den amerikanska »dollardiplomatien» — för att använda ett i de tyska tidningarna vanligt uttryck — eller att de gå så till den grad i Washingtons ledband, att de utan större invändningar låta U. S. A. få luft- och flottbaser i olika sydamerikanska länder eller pressas till krig mot »axeln», om U. S. A. även formellt blir krigförande. Någon panamerikansk enhet existerar f. ö. icke och knappast heller någon verklig enhetskänsla mellan de sydamerikanska republikerna inbördes, om också denna är i växande. Sedan Roosevelt kommit till makten i U. S. A. och präglat slagordet det goda grannskapets politik, ha dock relationerna mellan Syd- och Nordamerika påtagligt förbättrats.

Före Roosevelt hördes det många vredgade ord i Vita huset om Sydamerika, och i Buenos Aires, Rio de Janeiro, Santiago, Lima och de övriga latinamerikanska huvudstäderna märktes allt annat än entusiasm över Monroedoktrinen, över U. S. A:s intervention t. ex. i Mexiko 1927 eller över de hårdhänta metoderna i Nicaragua och övriga centralamerikanska stater. De sydamerikanska staterna ha i Monroedoktrinen sett en U. S. A:s täckmantel för rent imperialistiska intressen. Ursprungligen formulerad så att den kunde tänkas som värn för de svaga sydamerikanska republikerna fick den i Washington ofta en tolkning som kom Latinamerika att frukta, att dess store och mäktige granne i norr strävade efter hegemonien över hela Amerika. Parollen »Amerika åt amerikanarna» väckte i Buenos Aires eller Lima icke samma hänförelse som i Washington. Hade icke U. S. A:s utrikesminister under Venezuelakonflikten 1895 deklarerat: »Förenta Staterna är numera i praktiken denna kontinents suveräna makt och dess vilja är högsta lag i frågor, som upp-

komma inom detta område.» På de panamerikanska konferenserna — den första ägde rum 1889 — höllo i regel de sydamerikanska staterna ihop mot U. S. A. Emot U. S. A:s hegemonianspråk önskade de jämlikhet mellan staterna och verklig frihet för dem.

Det var också i hög grad för att undslippa U. S. A:s inflytande, som de latinamerikanska staterna gingo med i Nationernas förbund, där de största sydamerikanska staterna dock hade svårt att trivas. Argentina lämnade förbundet 1924 men återinträdde 1926, medan Brasilien anmälde sitt utträde 1926. Någon större roll spelade förbundet icke i sydamerikansk politik, då det icke kunnat hävda sig mot Förenta Staternas anspråk att vara den självskrivna medlaren i de så vanliga gränsstriderna mellan de sydamerikanska staterna.

Roosevelts energiska arbete att mildra oppositionen mot de nordamerikanska hegemonikraven har haft åtskillig framgång men har icke kunnat hindra att motsättningarna mellan de ledande amerikanska staterna stå kvar. Roosevelt hade redan 1933 förklarat, att han opponerade sig mot interventioner i Latinamerika. I ett tal i december samma år lovade han att ingen väpnad aktion från U. S. A. skulle företagas vid omstörtningar i andra amerikanska stater. I Washington trodde man helt visst vid denna tid på möjligheten att skapa ett försvarsförbund, som skulle vittna om en verklig amerikansk solidaritet. Den panamerikanska konferensen i Lima 1938 visade emellertid att flera stater, vilka hade intima relationer med Europa, icke voro villiga att antaga den av Hull framlagda deklarationen angående »den amerikanska solidariteten». Man enades om ett i realiteten föga förpliktande kompromissförslag, framlagt av Argentina. Man tyckte sig dock kunna iakttaga att motsättningen mellan staterna i norr — de som lågo kring Panamakanalen — och staterna i söder nu avsevärt reducerats. Kom sedan Havannakonferensen i juli 1940. Härvid enades de 21 republikerna bl. a. om en konvention där det förklarades, att om en icke amerikansk stat direkt eller indirekt försökte att överta från en annan icke amerikansk stat suveräniteten eller kontrollen över något område i Amerika och därvid hotade den amerikanska kontinentens fred, detta område automatiskt skulle underställas en provisorisk förvaltning av en eller flera amerikanska stater. Något försvarsförbund var tiden dock icke mogen för.

I Berlin har det gjorts gällande, att Tyskland sitter inne med ett sensationellt material, som bevisar att Washington genom hemliga förhandlingar träffat förberedelser för att upprätta stödjepunkter i Sydamerika. I själva verket har emellertid U. S. A. stött på stark patrull i sina ansträngningar att få baser; här som alltid visar sig särskilt Argentina kyligt mot U. S. A:s planer. Inte ens Brasilien, som strategiskt sett har det mest utsatta läget i händelse av en invasion från exempelvis Dakar, synes villigt att tillmötesgå de nordamerikanska generalstabschefernas önskemål.

U. S. A. offerar otvivelaktigt nu oerhörda summor på att vinna den sydamerikanska kontinenten på en enhetlig linje mot axelmakterna samt att stärka det panamerikanska samarbetet överhuvud. En rad

institutioner och organisationer ha grundats för en sådan propaganda. Den mest omdiskuterade torde vara den som ledes av Nelson A. Rockefeller, en sonson till den store oljemagnaten. Denna institution bär den långa titeln: Coordination of Commercial and Cultural Relations between the American Republics. Det är diskutabelt om den amerikanska propagandan i Latinamerika alltid är så väl skött, och den tycks i vart fall vara överdimensionerad. En amerikansk tidskrift skrev nyligen, att Argentina, Brasilien och Chile snart skulle bli »sjuka» av all propaganda, och den citerade en brasiliansk minister som yttrat: nästa gång som det anländer en good-willkommitté till Rio, tänker Brasilien förklara krig mot Förenta Staterna. Orden böra givetvis tagas cum grano salis, men säga en del. Isolationisterna hävda med förtjusning, att U. S. A. helt misslyckats att vinna Latinamerikas vänskap. Den kände senator Clark från Idaho framhöll nyligen att U. S. A. bedrev samma taktik i Latinamerika som nazisterna i Europa.

President Roosevelts politik går ut på att icke blott genom materiella utan även ideella medel vinna inflytande på den amerikanska kontinentens sydliga del. Till de ideella medlen hör tesen att det nuvarande kriget betyder en avgörande kraftmätning mellan demokrati och diktatur eller despotism. Huruvida denna paroll är ägnad att få Latinamerika med på en enhetlig front mot axeln är tvivelaktigt. De demokratiska principerna sitta nämligen ganska trångt i de sydamerikanska republikerna. På Buenos Aireskonferensen 1936 hävdade visserligen Roosevelt att »aldrig ha regeringarna i Sydamerika som nu varit uttryck för folkens vilja». Men yttrandet var icke sant då och lika litet motsvarar det verkligheten i dag. Formellt kan det hävdas, att där finns demokrati, eftersom parlament och oppositionspartier existera i en rad stater och därmed en legal kontroll av regeringsmakten. I realiteten koncentrerar sig dock all makt i de flesta stater hos presidenten. Bredvid honom föra de demokratiska kontrollinrättningarna en skuggtillvaro. Väl väljas presidenterna av folket men valen ge nästan alltid seger för regeringspartierna, som använda mer eller mindre illegala metoder för att bekämpa oppositionen. Så blir revolutionen den normala vägen för regeringsskiftet i Sydamerika. En sydamerikansk presidents normala regeringstid är längre än man vanligen tror. Ett sådant system leder till godtycke, varvid ofta press- och yttrandefriheten avskaffas. Den enda fasta punkten i samhället blir ej sällan armén, som utgör diktaturens grundval. Man kan också med en viss rätt som André Sigfried gör i sitt arbete »*Amerique Latine*» hävda, att diktaturen har sitt berättigande i ett relativt nytt, socialt ganska kaotiskt samhälle. För en verklig demokrati och parlamentarism är måhända ej heller Sydamerika moget. Samtidigt som detta understrykes bör det ihågkommas, att statens maktbefogenheter alltjämt äro ganska ringa i Sydamerika. Någon totalitär regim finns icke — de förpliktelser staten både finansiellt och militärt ålägger medborgarna äro föga betungande. Förståelsen för de demokratiska principernas värde är också helt visst i växande överallt;

folkens breda lager sympatisera med England i den stora kraftmätningen och hysa en frihetskänsla, som uppreser sig mot diktaturmetoder.

Ett typiskt exempel på inre ideologiska motsättningar erbjuder Brasilien. Dess nuvarande president Vargas fick i novemberrevolutionen 1937 hjälp av de av tyska nationalsocialister organiserade grönskjortorna. Han har undertryckt pressen och arresterat opponenter utan rättegång enligt totalitära metoder. Demokratien har dock starka anhängare bl. a. i den betydande industristaden São Paulo, också centrum för kaffe- och bomullsaristokratien. Allvarliga motsättningar råda sedan länge mellan den mest betydande av de södra staterna, Rio Grande do Sul, där Vargas haft sitt främsta stöd, och São Paulo. Denna provinsiella rivalitet har söndrat landet, trots Vargas' försök att ena landet genom att centralisera förvaltningen och begränsa delstaternas rättigheter. Tecken finnas nu på ett närmande mellan provinserna till fromma för statsmaktens stärkande samt näringslivets utveckling. Den eminente kännaren av Sydamerika, Carleton Beals, har i sina briljanta arbeten understrukt vad särskilt Brasiliens demokrater hävda, nämligen att Roosevelt aldrig kan skapa ett verkligt sunt amerikanskt inflytande i Latinamerika, om han icke låter bli att gynna »tyranniet och despotismen» och träder i intim kontakt med de demokratiska och framstegsvänliga krafterna. Nu blir talet om att hela den amerikanska kontinenten slår vakt om demokratien ett nonsens, som möjligen kan medföra den verkan att det leder till sydamerikanska revolutioner mot diktatur och feodalism.

I Chile härskar en demokratisk eller folkfrontsbetonad regim, men det nazistiska inflytandet är alltjämt stort trots den misslyckade nazistkuppen den 5 sept. 1938 och senare lika litet lyckade kupp-försök. Personer i inflytelserik ställning ivra för en chilensk Franco eller för en Hitler. Även Stalin har sina apologeter. Ty kommunisterna ha i Chile haft stort inflytande, och utan deras stöd kunde folkfronten tidigare ej existera. En lag om förbud för kommunistpartiet har visserligen införts men den vållade stark splittring. Det är ovisst, om presidenten Don Tinto skall kunna hävda demokratiens principer, allrahelst som det inom armén, vilken haft tyska instruktörer, finnas stora sympatier för Tyskland. I södra Chile är det tyska inslaget mycket starkt; att resa där är enligt en iakttagare från New York ungefär som att komma till Tyskland. Här påstås tyskarna ha gömt mycket vapen och ammunition. Skulle Chile komma i krig med Tyskland är det fara värt, att landet söder om Concepcion skulle visa sig mera tyskvänligt än chilenskt. I Peru, där axeln också bedrivit en livlig propaganda bl. a. under ledning av gauleiter Karl Detering och där en rad betydande banker äro tyska och italienska, har diktatorn Benavides' efterträdare visat sig vara en god demokrat och U. S. A.-vänlig. I Peru synes man f. ö. på sina håll anse japanerna som de farligaste »femte kolonnarna». Respekten för konstitutionella metoder är dock fortfarande klen på de flesta håll i Latinamerika. Ett typiskt exempel härpå lämnar Paraguay. Där

tog presidenten Morinigo nyligen makten genom att suspendera konstitutionen och genom att landsförvisa oppositionsledarna eller sända dem till en ohälsosam ö i Paraguáfloden.

Det är obestriddigt att det inom ledande affärs-, ämbetsmänna- och politiska kretsar finnas starka sympatier för styrelseskick, som icke äro demokratiska. Katolikerna, som räkna anhängare till över 70 % av Latinamerikas befolkning, äro misstänksamma mot U. S. A. av religiösa skäl och de äro ofta inga övertygade demokrater. Tvärtom framhålla de gärna att Francos och dennes portugisiske diktator-kollega Salazars styrelsesätt vore det som mest passade Amerika. De flesta katolikerna av tysk härkomst äro klart nazistvänliga. Framstående präster visa en dragning åt totalitära idéer och bedriva aktiv propaganda mot U. S. A. Nyligen ha uttalanden gjorts av högtstående präster i Ecuador och Peru, som tyda på stora sympatier för Franco och Salazar. Många av de främsta prästerna äro för övrigt spanjorer och portugiser. I Ecuador — där åtskilliga tidningar alltjämt använda sig av tysk nyhetstjänst och uttala sin beundran för de starkt tyskvänliga falangisterna i Spanien — beskylls Washingtonregeringen för att alliera sig med frimurare, som i Latinamerika betraktas som kyrkans fiender.

I Argentina finnas flera regeringsledamöter, som ganska prononcerat visa sympatier för Tyskland. Medan den klart engelsk- och U. S. A.-vänlige presidenten Roberto Ortiz nu icke kan utöva sitt ämbete — han kom till makten i februari 1938 men lider av sockersjuka, som förra sommaren tog ett allvarligt förlopp och hotade att medföra blindhet — så är den under hans sjukdom fungerande presidenten, vice president d:r Ramon Castillo, kylig mot U. S. A. Det är många som anse, att Argentinas framtida väg blir beroende på om Ortiz, vilken insatt amerikanska instruktörer i armé och flyg, blir frisk eller icke. Bliir han det kommer Argentina att med all säkerhet närma sig Roosevelts politik. De tyskvänliga argentinska statsråden ha gjort stora ansträngningar att få Ortiz avsatt och förklara honom ur stånd att regera, men parlamentet har vägrat. Nu intrigeras det med sedvanlig sydamerikansk skicklighet av partierna för att förhindra resp. få Ortiz åter till makten. Det är i hög grad rent personliga motsättningar, som här spela in, men också motsättningar av ideologisk art. Den inre spänningen kan lätt explodera i våldsamma händelser. Som nedan beröres har även Castillo tvingats till kraftåtgärder mot den tyska propagandan och mot den tyska ambassaden i Buenos Aires. Åtskilliga av de ledande ha uttryckt tvivel på demokraternas seger och ofta hör man framstående argentinare resonera som så: »Bry er icke om Roosevelts tal; axeln har redan vunnit kriget innan Roosevelt får U. S. A. med.» Om Förenta staterna går med är det emellertid högst antagligt, att den allmänna opinionen skulle tvinga Argentinas neutralt avvaktande regering att taga ställning mot axeln, trots att det italienska inslaget i Argentina — liksom i Brasilien, Chile, Peru och Uruguay — är mycket starkt. Även om det inte är så som det understundom påstås, att Buenos Aires näst New York är världens största italienska

stad, ha de flesta ledande familjerna italienskt blod i sina ådror. Men tyskarna i Argentina anses vara mindre nationalsocialistiskt betonade än exempelvis i Brasilien, där det finns minst 300,000 tyskar, eller i Chile.

Under de senaste månaderna har det i en rad sydamerikanska stater företagits åtgärder mot utländsk propaganda och gjorts razzior mot s. k. landsförrådiska sammanslutningar. Intermezzon ha inträffat, som säkert skapat ett mera spänt förhållande mellan en del latinamerikanska stater och Tyskland. Att närmare gå in på dessa tilldragelser skulle dock föra för långt. Särskilt anmärkningsvärda voro de anklagelser, som Bolivia i juli i år riktade mot den tyska verksamheten där. Bl. a. publicerades ett brev från den bolivianske militärattachén i Berlin, Belmonte, till Tysklands minister i la Paz, Wendler, synnerligen komprometterande för den senare. Både Belmonte och Wendler förnekade emellertid kategoriskt att de korresponderat med varandra. I Wilhelmstrasse hävdar man, att det »falska aktstycket» hade fabricerats av en tredje makt. Man ansåg sig emellertid ha upptäckt en nazistsammansvärjning mot president de Castillo, och regeringen förklarade minister Wendler vara persona non grata och utvisade honom. Detta föranledde en tysk diplomataktion i hela Sydamerika. Tyska regeringen sände en not till alla de sydamerikanska länderna, vari bl. a. framhölls att Bolivia gjort sig skyldig till en i det internationella umgänget exempellös händelse. Wilhelmstrasse gjorde de sydamerikanska regeringarna uppmärksamma på den hets, som U. S. A. påstods bedriva i Latinamerika mot Tyskland. Roosevelt eftersträvade, hette det i noten, ett ökat politiskt inflytande, sedan den sydamerikanska kontinenten ekonomiskt i hög grad blivit beroende av Förenta Staterna. Även vissa tilldragelser i Argentina betraktades som bevis på U. S. A:s försök att misstänkliggöra och utmanövrera Tyskland. I Buenos Aires hade man lagt vantarna på tre väskor ur det tyska diplomatabagaget, varvid den argentinska senatens undersökningskommitté påträffat och beslagtagit propagandamaterial och chifferdokument i ett lönnfack i en kortvägssändare. Vidare företogs en husundersökning på tyska ambassaden, enligt uppgift för att komma åt det nazistiska partiets högkvarter. I många tyska organisationer företogs liknande undersökningar och dokument beslagtogs. I kongressen hävdades, att den nazistiska propagandan vunnit insteg i ministerierna, hos polismyndigheterna, universitetet och armén. I deputeradekammaren angreps tyska ambassadören von Thermann skarpt och Castillo kritiserades för att Thermann icke förklarats persona non grata. I slutet av september meddelade presidenten, att regeringen också avslöjat en omfattande militärkomplott, som syftat till att bemäktiga sig kontrollen över flera flygplatser. Det ansågs vara nationalsocialistiska element inom armén, som stodo bakom upprorsplanerna, och åtskilliga officerare arresterades. Tyskfientliga demonstrationer ha sedan hållits på olika platser i Argentina och en rad tyskar ha häktats, några anklagade för att till propagandaändamål ha använt pengar till tyska vinterhjälpen. Bland 83 paket, sända

med en japansk ångare och avsedda för den tyska ambassaden, fingo myndigheterna tag i en 60-sidig bok med en lista på 3,000 personer, som skulle skuggas såsom varande »ovänligt inställda till Tyskland». Nästan överallt i Latinamerika ha företagits liknande razzior. Tyskar ha häktats, t. ex. i Chile och Colombia. Haiti och Mexico och andra stater ha stängt de tyska konsulaten, varvid Tyskland svarat med utmanande motåtgärder. Och Costa Ricas regering har beslutat att avbryta all handel med de firmor, som stå på Roosevelts »svarta listor». Venezuela och Guatemala m. fl. ha infört drastiska restriktioner mot nazistisk, fascistisk och spansk falangistisk verksamhet. Det finns knappast någon latinamerikansk stat, som icke företagit noggranna undersökningar av tyskars eller tyska organisationers verksamhet. Men detta är dock icke så uppseendeväckande, då man erinrar sig att exempelvis Brasilien — där president Vargas, säkerligen med orätt, påstås vara nazistvänlig — redan för ett par år sedan ingrep mot nazistiska eller fascistiska organisationer, t. ex. grönskjortorna, trots att dessa hjälpt honom till makten. Och i Argentina antogs 1939 en lag som förbjöd nazistiska organisationer — ehuru man nu upptäckt att de visst icke äro döda. I Brasilien har man t. o. m. stängt skolor, där det undervisats i tyska, italienska eller japanska. Brasiliens åtgärder äro dock ej blott riktade mot axelmakterna. Av de 37 utländska tidningar, som förbjudits, voro visserligen 13 tyska, 2 italienska och 3 japanska, men också 6 engelska, 1 polsk, 2 judiska, 1 spansk o. s. v. I Chile och Argentina har man även förbjudit all radiopropaganda till förmån för de krigförande staterna. I Buenos Aires ha emellertid de fyra främsta tidningarna begärt, att president Castillo skall överge sin neutralitetspolitik. Det synes som nu vinden överallt i Latinamerika blåser ganska kraftigt mot Tyskland. Om vindstyrkan är tillräckligt stor för att förmå dessa stater till att markant ta ställning på Englands och U. S. A:s sida är dock tämligen ovisst trots Roosevelts upplysning den 27 oktober, att han i sin ägo hade en hemlig karta uppgjord av Hitlerregeringen om en planerad tysk uppdelning av Sydamerika. Ännu visar sig Argentina icke villigt att lämna U. S. A. flott- eller flygbaser vid La Plata, men kan icke hindra att Uruguay får lån av U. S. A. för att bygga en flygbas, som kontrollerar flodens mynning.

Starka motsättningar finnas alltjämt mellan de sydamerikanska staterna inbördes, varom de ständiga gränstvisterna och gränskrigen vittna. Ännu är det klennt både med grannsämja och demokrati i Latinamerika, femtekolonnare äro i flitig verksamhet, och trots en viss upprustning imponera inte Latinamerikas militära resurser. Och dragkampen kan en dag bli så intensiv, att främmande makter kunna finna det lämpligt att försöka ockupera någon eller några av dessa länder. Det var inför dylika perspektiv, som Uruguays utrikesminister Guani nyligen förklarade, att neutraliteten upphört att vara en garanti för freden, varför alla amerikanska nationer — även de på södra hemisfären — borde förena sig om ett kraftigt gemensamt försvar för den amerikanska kontinenten.